

Přijímací zkouška z českého jazyka a literatury (Mgr.)

vzorový test

Jazyková část (písemný test)

Není-li uvedeno jinak, správnou možnost označte zakroužkováním příslušného písmena. Vždy existuje jen jedna správná odpověď. Maximum je 50 bodů. Správné odpovědi u úkolu 1 jsou hodnoceny po 2 bodech, u úkolů 2–3 po 1 bodu a u úkolů 4–13 po 3 bodech. Body se neodečítají.

Časová náročnost: 30 minut.

Text k úkolu č. 1:

SLOVNÍ BOHATSTVÍ TEXTU (dále s. b. t.)

Různě chápaný koncept měření míry koncentrovanosti textu vzhledem k použitému lexiku, tedy vztah počtu různých slov (typů) ke všem slovům (tokenům) v textu. Též bohatství slovníku či rozsah lexika (*vocabulary richness // lexical richness*). Existuje mnoho různých způsobů výpočtu s. b. t., zpravidla se však jedná o různé modifikace základního indexu označovaného jako type-token poměr (*type-token ratio // TTR*). Ten vyjadřuje poměr počtu různých slov, tzv. typů (V), k počtu všech slov vyskytujících se v textu, tzv. tokenů (N):

$$TTR = \frac{V}{N}.$$

Koncept měření s. b. t. tvoří tradiční oblast kvantitativní lingvistiky, poprvé se jím patrně zabýval britský statistik (Yule, 1944), jenž použil s. b. t. k charakterizaci literárních děl. Právě klasifikace textů z hlediska stylu je ústřední aplikací s. b. t. v lingvistice a literární vědě. V českém lingvistickém prostředí se s. b. t. soustavně věnovala především M. Těšitelová (viz např. Těšitelová, 1972; Těšitelová, 1974; Těšitelová, 1987).

Zásadním problémem při používání *TTR* jako indexu vyjadřujícího s. b. t. je jeho závislost na délce textu. Tato závislost je způsobena tím, že slovní zásoba je omezená, tudíž je nemožné, aby s rostoucí délkou textu mohl úměrně také narůstat počet nových lexikálních jednotek. Krátké texty proto mají z principu vyšší *TTR* než dlouhé texty. Tento fakt znemožňuje relevantně porovnávat různé dlouhé texty, což vylučuje použití *TTR* z většiny stylometrických analýz. Proto bylo učiněno mnoho pokusů o eliminaci vlivu délky textu na měření s. b. t.

Odstranění nežádoucího vlivu délky textu na měření s. b. t. lze dosáhnout

- (a) modifikací vzorce pro výpočet s. b. t. takovým způsobem, aby vliv délky textu byl buď částečně, n. zcela eliminován,
- (b) zásahem do textu, a to jeho mechanickým zkrácením (např. na prvních 100 tokenů), na které je aplikován *TTR*.

Ad (a) Vzhledem k tomu, že dosud nebyl navržen jediný index, který by byl zcela nezávislý na délce textu, zdá se, že jeho nalezení je zřejmě z principu nemožné, neboť při použití proměnných V a N se vliv délky alespoň do určité míry musí projevit.

Ad (b) Zkrácení analyzovaných textů na stejnou délku je sice řešením, které vliv délky textu eliminuje, ale z lingvistického hlediska se jedná o postup velmi diskutabilní. Dochází totiž k porušení homogenity textu, přičemž měření provedená mechanicky na vydělených částech mohou vést k neadekvátním interpretacím: autor např. záměrně použije jiný slovník v úvodu a jiný v závěru, vyjmutí jedné pasáže textu tak může být značně zavádějící.

Jednou z možností, jak tento nedostatek překonat, je segmentace textu na n subtextů, ve kterých se měří *TTR* a následně je vypočítán aritmetický průměr výsledků jednotlivých měření, tzv. standardizovaný type-token poměr (*standardised type-token ratio // STTR*) (Scott, 2013). Výhodou této metody oproti zkrácení textu na určitou délku je možnost analýzy celého textu. Problém *STTR* ale spočívá v tom, že hranice mezi jednotlivými měřeními úseky – tzv. okny (*windows*) – je zcela umělá a neodpovídá přirozeným celkům uvnitř textu. Proto byl navržen průběžný průměrný type-token poměr (*moving average type-token ratio // MATTR*) (Covington & McFall, 2010), který je založen na *STTR*, liší se však v tom, že jednotlivá okna se vždy posouvají o 1 token, tudíž se vzájemně překrývají a pokrývají celý text bez mechanicky stanovených hranic.

Zdroj: *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*. URL: <https://www.czechency.org/slovník>, upraveno.

1. Rozhodněte o pravdivosti následujících tvrzení. Označte ANO, nebo NE.

TTR lze použít ve většině stylometrických analýz.

ANO – NE

Index *STTR* je průměrem výsledků jednotlivých měření *TTR* pro předem dané úseky.

ANO – NE

Výpočet *TTR* mechanicky zkráceného textu může být lingvisticky sporný.

ANO – NE

V českém lingvistickém prostředí se měření slovního bohatství věnovala zejména M. Těšitelová.

ANO – NE

Počet typů vždy odpovídá počtu všech slov v textu.

ANO – NE

Text k úkolu č. 2:

[A] Další relevantní prací je studie Běličové a Sedláčka Slovanské souvětí (1990). Autoři předkládají hluboký vhled do problematiky souvětí nejen na empirické, ale i na teoretické úrovni. Těžiště jejich teoretického přístupu je v originálním pojetí parataxe a hypotaxe, koordinace a determinace a v třídění jejich druhů, založeném na pojmech uspořádanosti a motivovanosti.

[B] V pojetí souvětí je třeba pracovat se třemi úrovněmi klasifikace. Jsou to 1. klasifikace kognitivně logická, 2. klasifikace funkčně syntaktická, 3. klasifikace komunikativně pragmatická (ve které spočívá těžiště mé stati).

[C] Domnívám se však, že vztahy (3) (křížení propozic) a (4) (splývání propozic) jsou v popisech redundantní. Křížení (srov. Viděl Karla vcházet) jakožto výskyt jednoho referentu v roli dvou různých participantů ve dvou větách (hlavní a vedlejší) je zcela obecným jevem a vyskytuje se u sloves „kontroly“ (srov. Panevová, 1986) jako nařídít, slíbit i u jiných sloves, zejména u sloves dicendi et cogitandi, srov. říkat o osobě X, že osoba X ... apod. U křížení jde o inkorporaci propozic.

[D] V ní navazuji na Hlavsvův funkční přístup (1994) a vycházím z akademické Mluvnice češtiny 3 (1987), z přístupu Běličové a Sedláčka (1990), dále pak z Bauera a Grepla (1980), Grepla a Karlíka (1986), Svobody (1972), Šmilauera (1966) a z dílčích studií k jednotlivým problémům (Hudson, 1988, 1989; Panevová, 1980, 1986; Poldauf, 1972).

[E] V akademické Mluvnici češtiny autoři rozlišují tyto vztahy propozic: (1) mezipropoziční vztahy externí: (a) sémantická (obsahová) paralelnost propozic, (b) mezipropoziční sémantická (obsahová) závislost; (2) inkorporace participantu jedné propozice do participantu propozice jiné; (3) křížení propozic; (4) splývání propozic; (5) propozice ve vztahu k obsahu výrazu nominálního (propozice determinující).

Zdroj: *Slovo a slovesnost*. URL: <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=3707>, upraveno.

2. Seřad'te jednotlivé části textu (A–E) za sebou tak, aby byla dodržena textová návaznost.

1 _____ 2 _____ 3 _____ 4 _____ 5 _____

Text k úkolu č. 3:

„V s epidemiologickou situací v Moravskoslezském kraji dnes místní hygienická stanice aktuálně platná opatření v oblasti Karvinska na území celého kraje.

V kraji se zavádí povinnost nošení roušek ve vnitřních prostorech i dopravě,“ uvedl dnes dopoledne ministr zdravotnictví Adam Vojtěch na svém twitterovém účtu.

V celém kraji bude Vojtěcha platit také uzavření prostor restaurací a barů, a to v od 23:00 do 8:00 hodin. Hromadné akce pak budou omezeny účastí maximálně 100 osob.

Zdroj: *Deník.cz*. URL: https://www.denik.cz/z_domova/rouscky-koronavirus-karvina-vojtech-20200717.html, upraveno.

3. Doplňte do každého pole po jednom jednoslovném výrazu.

4. Mezi flexivní jazyky patří:

- a) maďarština
- b) turečtina
- c) polština

5. Mezi západní slovanské jazyky nepatří:

- a) polština
- b) makedonština
- c) hornolužická srbština

6. Onomastika je nauka:

- a) o obecných jménech
- b) o vlastních jménech
- c) o přejímání slov

7. Hlavní historická depalatalizace je:

- a) proces zániku měkkostní korelace u konsonantů, který patrně začal už ve 13. století a vyvrcholil ve 14. století
- b) termín užívaný pro změny nepředních vokálů v přední asimilaci k jejich fonetickému okolí
- c) proces zániku palatálních protějšků nepalatálních vokálů, který vrcholil v 15. století

8. Označte skupinu hlásek úžinových:

- a) [m], [n], [ň]
- b) [b], [d], [k]
- c) [s], [v], [j]

9. Prefix je:

- a) typ afixu tvořený dvěma částmi, z nichž jedna se připojuje před kmen a druhá za kmen
- b) typ afixu, který se ve slově vždy nachází napravo od kořene
- c) typ afixu, který se ve slově vždy nachází nalevo od kořene

10. Rozdělte slovní tvar *ředitelem* svislými čarami na jednotlivé morfy: ř e d i t e l e m

11. Který slovotvorný proces se uplatnil v případě slova *učitelka*?

- a) transpozice
- b) modifikace
- c) mutace

12. Jak se nazývá syntaktický vztah závislosti dominovaného členu (podtržený výraz) v rámci níže uvedeného syntagmatu?

Zdál se mu hrozný sen

- a) rekce
- b) adjunkce
- c) kongruence

13. Který nedostatek ve výstavbě výpovědi se vyskytuje v níže uvedené větě?

V tanečních se poprvé setkal a oslovil svou příští dívku.

- a) atrakce
- b) anakolut
- c) zeugma

Klíč s řešením:

- 1) NE; ANO; ANO; ANO; NE
- 2) B; D; E; C; A
- 3) souvislosti; rozšíří / rozšiřuje; veřejné / hromadné; podle / dle; době / čase
- 4) C
- 5) B
- 6) B
- 7) A
- 8) C
- 9) C
- 10) řed|i|tel|em
- 11) B
- 12) C
- 13) C